

Arviointikertomus 2023

Iitin kunnan tarkastuslautakunta

418/00.03.01/2024

Tarkastuslautakunta 15.5.2024 § 31

Kunnanvaltuusto 18.6.2024 § 27

Sisällysluettelo

3	Vuoden 2023 arviointikertomuksesta
4	Strategiaosa
5	Tiivistelmä kunnan strategisten tavoitteiden 2022–2025 toteutumisesta
6	Kunnanvaltuuston hyväksymät olennaisimmat toiminnalliset tavoitteet 2023
10	Tytäryhtiökohtaiset tavoitteet 2023
12	Käyttötalousosa
12	- Tavoitteet
12	- Määrärahat ja tuloarviot
13	Eräitä poimintoja toimintakertomuksesta
13	- Demokratiapalvelut
13	- Ilmastotyön edistäminen
14	- Kasvun ja oppimisen palvelut
14	- Tekniset palvelut
15	Hyvinvointipalvelut
16	- Hyvinvointijohtajan lausumaa vuoden 2023 kouluterveyskyselystä
17	- TEAviisari
18	- PYLL-indeksi
19	Investointiosa
20	Tilinpäätös
21	Kysymyksiä ja havaintoja kunnanhallitukselle

Vuoden 2023 arviointikertomuksesta

Kuntalain mukaan tarkastuslautakunnan tehtävä on:

- valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
- arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää,
- huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
- valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi.

Tarkastuslautakunta valmistelee kunnanhallituksen sijasta valtuustolle hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat. Tarkastuslautakunnan valmisteluvastuu on poikkeus kunnanhallituksen valmisteluvastuusta.

Toiminnan tuloksellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden arviointi tuli lisäyksenä vuoden 2015 kuntalakiin.

Tarkastuslautakunnan tehtävä on nähty ensisijaisesti jälkikäteisenä arviointina, valtuuston ilmaiseman tahdon ja toteutuneen toiminnan vertailuna.

litin tarkastuslautakunta painotti vuoden 2021 arviointikertomuksessa toimintasektorien tehtävien määrittelyä normeissa. Vuoden 2022 kertomus painotti monivuotisten hankkeiden arviointia ja kunnan strategiaa vuosille 2022-2025.

Tämänkertaisessa kertomuksessa on runsaasti valmisteluun liittyvää arviota. Perusteluna on, että toiminnan tuloksellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden arviointi edellyttää

- johdonmukaisuutta valtuuston strategian ja siitä johdettujen päätösten välillä ja
- valtuuston päätösten ja tavoitteiden tulkintaa suhteessa valmistelussa avattuihin seikkoihin

Myös valtuuston strategiassa tavoiteltu aktiivinen vuoropuhelu ja valiokuntatyön läpinäkyvyys edellyttävät valmistelun avoimuuden ja johdonmukaisuutta tarkastelua.

Arviointi auttaa tehokkuuden ja tarkoituksenmukaisuuden etsimistä parhaiten, kun käytetyt mittarit ovat jo tavoitteita asetettaessa oikeat. Tämä näkökulma on tarkastuslautakunnalle ilmeinen tulevaisuuden painopiste.

Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunta kokoontui 10 kertaa vuonna 2023

Saarelma Markku	Puheenjohtaja		Tapio Johansson	Varajäsen
Ikonen Veikko	Varapuheenjohtaja		Ari Lindgren	Varajäsen
Ruuskanen Satu	Jäsen		Maisa-Leena Simonen-Fallieres	Varajäsen
Suhonen Hannu	Jäsen	- 6.6.2023 *)	Saija Eklund-Virtanen	Varajäsen
Talja Arja	Jäsen		Yrjö Nurmi	Varajäsen
Kantola Heikki	Jäsen	29.8.2023 -	Saija Eklund-Virtanen	Varajäsen

*) Tarkastuslautakunta ilmaisee tässä yhteydessä kunnioituksensa lautakunnan aktiivisen jäsenen Hannu Suhosen muistolle

Strategiaosa

Kuntastrategiassa 2022–2025 todetaan mm., että toteutumisen ensisijainen seurantavastuu on kunnanhallituksella ja johtoryhmällä ja että toteutumisen arviointi (raportointi) toteutetaan vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä. Edelleen siinä todetaan, että erityisesti seurataan strategisten projektin käynnistymistä ja etenemistä.

Vuoden 2023 toimintakertomuksessa strategian toteutumisesta ei raportoida laisinkaan. Ainoastaan siltä osin, jos ne liittyvät valtuuston hyväksymiin tavoitteisiin kuten sivistyspalvelujen kehittämisohjelman laadinta. Kehittämisohjelmasta aikaan saatiin vain uudelleen organisoituminen sivistyspalvelujen toimialan jakautuessa kasvun ja oppimisen ja hyvinvoinnin toimialoiksi ja hyvinvointijohtajan viran perustaminen.

Kuntastrategia hyväksyttiin valtuustossa helmikuussa 2022. Vuoden 2023 talousarvion tavoitteiden asetannassa olisi voitu hyödyntää strategian painopisteitä ja niihin liittyviä mittareita.

Kuntastrategiassa 2022 - 2025 asetettujen painopisteiden kuvaukset ja mittarit

Hyvinvoinnin edistäminen; asukkaiden tarpeiden mukainen palvelutarjonta, liikunta ja kulttuuri, osaava ja jaksava henkilöstö, palveluyhteistyö yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa.

Mittareina: Asukastyytyväisyys, palvelupalautteet, hyvinvointikertomus- ja suunnitelma, kuntatalous.

Monipuolinen asuminen; ennakoiva kaavoitus, erilaisiin käyttötarkoituksiin ja elämäntilanteisiin soveltuvat asunnot ja tontit eri puolilla kuntaa, myös vapaa-aika, etätyö ja monipaikkaisuus huomioiden.

Mittareina: Väestökehitys, muuttoliike, pendelöinti, asuntojen ja tonttien kysyntä sekä haetut rakennusluvut.

Elinvoiman kasvattaminen; yritysvaikutusten arviointi, yritys- ja elinkeinopalvelut, toimitila- ja tonttitarjonta, koulutettu työvoima, ajanmukainen infrastruktuuri, tietoliikenneyhteydet, kulkuyhteydet (VT 12) ja joukkoliikenne.

Mittareina: Toimivien yritysten määrä, yrityksiltä saatu palaute, työvoiman saatavuus, työllisyys- ja työpaikkatilanne sekä investointi- ja kehittämishankkeiden määrät, kuntatalous.

Kuntaimago ja tunnettavuus; avoimuus, monen suuntainen yhteistyö, vetovoimainen työnantaja, kuntaviestintä ja –markkinointi, monipuolinen tapahtumatarjonta, osallistuminen ja vaikuttaminen.

Mittareina: Kyselyt, työnhakijamäärät, kuntaviestinnän ja –markkinoinnin tavoitavuus, kunnan näkyvyys sekä osallistumisen ja vaikuttamisen (tilaisuudet, tapahtumat, kyselyt, aloitteet) aktiivisuus.

Talousarvion ja taloussuunnitelman valmistelussa valtuuston hyväksymät tavoitteet tulisi nykyistä paremmin johtaa edellä olevista painopisteistä ja käyttää myös ylläolevia mittareita. Myös valtakunnantasoisten mittareiden hyödyntämistä tulisi lisätä.

Kuntastrategian mukaan tarkastuslautakunta työstää toimialojen kanssa tavoitteiden ilmaisun mitattavuutta ja arvioitavuutta.

Hyvinvointityön arvion yhteydessä edempänä esitellään TEAvisari ja PYLL - indeksi.

Tiivistelmä kunnan strategisten tavoitteiden 2022-2025 toteutumisesta

Seuraavassa strategiaosion arviot heijastavat lähinnä tarkastuslautakunnan käsityksiä

1 . Kuntapalvelujen uudistamissuunnitelma vastaamaan kunnan hyvinvointialueiden aloittamisen jälkeistä toimintaympäristöä.

- Sivistyspalvelujen kehittämissuunnitelman laatiminen (varhaiskasvatus, opetus, kirjasto, liikunta, kulttuuri, nuoret).

Osittain toteutunut

Hyvinvointipalvelut on erotettu sivistyspalveluista omaksi hallinnonalakseen n

- Teknisten palvelujen palvelustrategian laatiminen.

On toteutunut t

- Tarkastellaan kiinteistöjä, tiloja, palvelu- ja yhteistyömuotoja, organisoitumista, palvelurakenteita, tukipalveluja, rajapintoja sekä henkilöstöä.

Osittain toteutunut

- Ylikunnallisen yhteistyön laajentaminen ja vahvistaminen, uudet kumppanuudet.

On toteutunut, mm vesihuolto ja TE-palvelut 2024 uudistus s

2 . Kaikenikäisten kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden tavoitteellinen edistäminen

Hyvinvointipalvelut nostettu 1.9.2023 alkaen omaksi hallinnonalakseen

- Riittävät resurssit kolmannen sektorin yhteistyöhön, fyysisen terveyden ja mielen hyvinvoinnin edistäminen, rajapinta hyvinvointialueen kanssa

Aiemmin sopeutustoimena tehty resurssien alennus on oikaistu u

3 . KymiRing – yhteistyösuunnitelman laatiminen, yhteistyöverkostojen kokoaminen, maksimaalisen alueellisen hyödyn tavoittelemisen

Tapahtumat, tilaisuudet, markkinointiyhteistyö, näkyvyys, oheispalvelut, joukkoliikenne, sijoittumismarkkinointi

Ratayhtiön konkurssin jälkeen odotetaan uutta aloitusta

On valmius lähteä mukaan kehittelyyn

4 . Elämysmatkailuhankkeen ja – verkoston kokoaminen Kymijoen ja lähiluonnon uusien mahdollisuuksien ympärille.

Kehitteillä, poikkeuslupa Kymijoen riippusiltaan myönnetty

- Reitistöt, Kimolan kanava, retkeily- ja käyntikohteet, uimarannat, kulttuuri- ja liikuntapalvelut kuntalaisten ja matkailijoiden hyödynnettäväksi

Venesatamia parannettu u

Yhteistyössä seurakunnan kanssa avattu uimaranta Heinlahteen n

5 . Kuntakuvakampanja, jolla pyritään ohjaamaan kuntakuvaa aktiivisen, yhteistyökykyisen ja rohkean suuntaan.

Kehitteillä

- Monikanavaisesti ja vuorovaikutteisesti, kutsutaan mukaan kuntalaiset, henkilöstö, luottamushenkilöt ja sidosryhmät

Ei ole toteutunut Kotisivu-uudistus ei ole merkittävästi parantanut kuntalaisten tietoa hankintaa ja saantia tiedon saantia

6 . Edunvalvontasuunnitelman laatiminen

On toteutunut

7 . Uudenlaisten osallistumis - ja vaikuttamismuotojen (suorempi demokratia) kokeileminen ja käyttöönotto aktiivisen vuoropuhelun synnyttämiseksi.

Ei ole toteutunut

8 . Valiokuntatyön edelleen kehittäminen sekä valmistelun ja päätöksenteon sujuvoittaminen, läpinäkyvyyden lisääminen.

Läpinäkyvyys ei ole lisääntynyt. Valiokuntatyön arviointia odotetaan

Kunnanvaltuuston hyväksymät olennaisimmat toiminnalliset tavoitteet 2023:

Kuntastrategiassa 2022–2025 todetaan mm., että toteutumisen ensisijainen seurantavastuu on kunnanhallituksella ja johtoryhmällä ja että toteutumisen arviointi (raportointi) toteutetaan vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä. Edelleen siinä todetaan, että erityisesti seurataan strategisten projektien käynnistymistä ja etenemistä.

Vuoden 2023 toimintakertomuksessa strategian toteutumisesta kerrotaan vain milloin se liittyy valtuuston hyväksymiin vuoden 2023 tavoitteisiin

1. Iitin kunta on solminut energiatehokkuussopimuksen (KETS) ja liittynyt HINKU-verkostoon.

Joulukuussa 2023 Iitti liittyi Kohti hiilineutraalia kuntaa verkostoon (HINKU) ja solmi Kuntien energiatehokkuussopimuksen (KETS).

Hinku-tavoitteena on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä 80 prosenttia vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta.

Energiatehokkuustyö on organisoitu kunnassa ja tavoitteet määritelty.

Toteutunut

Kunnanjohtaja nimesi 22.12.2023 Iitin kunnan energia- ja ilmastotyöryhmän toimimaan sekä KETS-sopimuksen mukaisena työryhmänä että Hinku-työryhmänä. Työryhmän tehtävä on tavoitteellisesti suunnitella, toteuttaa ja seurata energiatehokkuuden ja järkevien ilmastotoimenpiteiden toteutumista

Energia- ja ilmastotyöryhmän linjausten perusteella laadittu KETS- toimintasuunnitelma hyväksyttiin kunnanhallituksessa 19.2.2024

2. Teknisten palvelujen palvelu- ja hankintastrategia on hyväksytty ja konkreettiset toimenpiteet toteutuksessa.

TOTEUTUNUT

3. Sivistyspalvelujen kehittämisohjelma on valmis ja toimeenpano käynnistetty vuoden 2023 loppuun mennessä

Osittain toteutunut

Kehittämisohjelmassa 1.9.2023 sivistyspalvelujen toimiala jaettiin kahtia ja perustettiin hyvinvointijohtajan virka. Uudessa mallissa hyvinvointipalveluihin kuuluivat kansalaisopisto, kirjasto- ja kulttuuripalvelut sekä liikunta- ja nuorisopalvelut.

Kasvun ja oppimisen palveluihin luetaan koulutuspalvelut sekä varhaiskasvatus.

Kansalaisopiston sijoittaminen hyvinvointipalveluihin tukee kirjaston suunniteltua kehittämistä ”kunnan olohuoneeksi”.

Kansalaisopiston tilastoa:

Suoritteet	TA2022	TP2023	TA2024
opetuskurssien määrä	181	173	180
oppituntien määrä	3006	3462	3470
opiskelijamäärä	1371	1192	1300

4. Ravilinnan pohjoispuoleisen alueen/Jänispajun (koulukampus) kaavoitus on aloitettu keväällä 2023.

Kaavoitus on esiselvityksessä.

Koulukampushanke esiteltiin ensi kertaa kunnanvaltuustolle valtuustoseminaarissa 2022. Tuolloin käytiin läpi mistä rakennuksista luovutaan ja millaisia väistötiloja tarvitaan kymmenen vuoden toteutusaikana.

Vuoden 2023 aikana asiassa on kuultu valiokuntia, joiden lausunnoissa yhtäkään esitettyä vaihtoehtoa ei suljettu pois.

Elinympäristövaliokunnan ohjauksessaan kirjaamaa Raviradan sisäpuolelle Ravilinnan viereen rakennettavaa vaihtoehtoa kohtaan ei ole kirjattu vasta-argumentteja.

Elinympäristövaliokunta ohjasi, että kevään 2023 aikana tulisi järjestää valtuuston iltakoulu tai valtuustoseminaari, jossa linjattaisiin jatkosuunnittelua varten koulukampuksen sijoitus. Tällaista ei ole järjestetty.

Konsultin (Sitowise) selvitys kattoi Pajutien puolella vaihtoehdot 1 ja 2 ja kolmantena vaihtoehtona raviradan pohjoispuolisen sijoituksen.

Palveluvaliokunta kirjaa ohjauksessaan 11.10.2023 perusteluja, miksi koulukampuksen tulisi olla lähellä Ravilinnaa.

Kunnanjohtajan esitys kunnanhallitukselle puolsi vaihtoehtojen 1 ja 2 yhdistelmää. Kunnanhallitus valitsi ilman kirjattua argumentointia jatkotyöstöön vaihtoehdon 3.

Kuva: Ari Ollikainen

Havaintona valmistelusta voidaan todeta, että

- kunnanvaltuusto on kahden vuoden ajan ollut asian käsittelystä sivussa
- raviradan sisäpuolinen vaihtoehto putosi varhaisvaiheessa pois ilman argumentointia
- vaihtoehdon 3 taloudellisiin riskeihin on kiinnitetty varsin vähän huomiota
- hankkeen pedagogiset tavoitteet eivät ole olleet esillä

Poikkeuksellisen suuren hankkeen valmistelua tulee arvioida suhteessa strategiseen tavoitteeseen: Uudenlaisten osallistumis- ja vaikuttamismuotojen (suorempi demokratia) kokeileminen ja käyttöönotto aktiivisen vuoropuhelun synnyttämiseksi.

5. Iitin maapoliittinen ohjelma on päivitetty 31.8.2023 mennessä ja sen yhteydessä hyväksytyt periaatteet maankäyttösopimuksille, silloin kun kehittämisen ja kaavoituksen kohteena on yksityisten omistamia maa-alueita. Maapoliittisen ohjelman osana on selvitetty potentiaalisia alueita asuin- ja yrityskäyttöön.

TOTEUTUNUT

Uusi maapoliittinen ohjelma on vahvistettu valtuustossa 12.12.2023. Se on liitteineen aikaisempaa detaljoidumpi ja suuntautuu selvästi vihreämpään, laadukkaampaan ja monipuolisempia tarpeita vastaavaan maan käyttöön. Yhdyskuntarakenteen tiiviys ei ole niin voimakkaasti esillä kuin 2021 ohjelmassa. Tämä on vetovoimatekijä, kun otetaan vastaan kapupunkiasumista väljempää ympäristöä etsiviä asukkaita.

Ohjelman yhteydessä hyväksytyt periaatteet maankäyttösopimuksille, silloin kun kehittämisen ja kaavoituksen kohteena on yksityisten omistamia maa-alueita. Maapoliittisen ohjelman osana on selvitetty potentiaalisia alueita asuin- ja yrityskäyttöön.

6. Kerrostalotonttien hinnoittelu on hyväksytty kunnanvaltuustossa ja kunnanhallitukselle annettu riittävät valtuudet hintaneuvotteluihin uushankkeiden käynnistämiseksi.

Valmisteilla

7. Kansalaisopistolla on vakituinen rehtori ja kansalaisopistolle on laadittu toiminta- ja viestintäsuunnitelma.

Toteutunut osittain. Rehtori on. Toimintasuunnitelma on laadittu, viestintäsuunnitelmaa ei.

8. Monipuolista (kulttuuri, yhteisöllisyys, liikunta, hyvinvointi) yhdistystoimintaa tuetaan avustuksilla, joiden jakoperusteena on toiminnan linkittyminen kunnan HYTE-työhön ja mittarina on vaikuttavuus. Avustusmäärärahat vakiinnutetaan vähintään sopeuttamishjelmaa edeltävälle tasolle.

TOTEUTUNUT

9. Esimiestaitojen kehittäminen on mahdollistettu kaikille esimies- ja asiantuntija-asemassa oleville henkilöille ja kunta tarjoaa mahdollisuuden JOT/JET tutkinnon suorittamiseen (oppisopimus).

TOTEUTUNUT

10. Henkilökohtaisen työsuorituksen arvioinnin (henkilökohtainen lisä) toimintamalli on uudistettu kannustavaksi ja malli on käytössä.

TOTEUTUNUT

11. Työhyvinvointia tukevia asioita kehitetään yhteistyössä henkilöstön kanssa.

Opetus- ja kasvatushenkilökunnalle on järjestetty työnohjausta sekä OAJ:n että kunnan tuella

12. Iitin kunnassa otetaan käyttöön yhteiskäyttöpalkkupyöriä sekä otetaan käyttöön toimintamalli työsuhdepolkupyörien osalta.

Tavoite toteutunut osittain. Työsuhdepolkupyörien toimintamalli on otettu käyttöön loppukevästä 2023. Yhteiskäyttöpalkkupyörien käyttöönotto ei toteutunut

Tytäryhteisökohtaiset tavoitteet 2023

Iitin kunnan konserniohjeesta:

4 § Konserniohjaus ja -johtaminen

Konsernijohto

Kunnan konsernijohtoon kuuluvat kunnanhallitus, konsernijaosto, kunnanjohtaja ja muut hallintosäännössä määrätyt viranomaiset. Konsernijohto vastaa kuntakonsernin ohjauksesta ja konsernivalvonnan järjestämisestä.

Valtuusto

Valtuusto määrittelee omistajapolitiikan linjaukset sekä hyväksyy konsernin toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Valtuusto hyväksyy konserniohjeen.

...

Kunnanhallitus

...

- nimeää kunnan edustajat yhteisöjen hallintoelimiin, ellei sitä ole annettu muun toimielimen tehtäväksi.

- antaa ohjeet kunnan edustajille kuntayhtymien yhtymäkokouksissa sekä tytär- ja osakkuusyhteisöjen yhteisökokouksissa käsiteltäviin asioihin.

8 § Tilintarkastus ja tarkastuslautakunnan tehtävät

...

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kuntakonsernissa toteutuneet. Tarkastuslautakunnan on arvioitava kunnan toimintaan kohdistuvan arvioinnin lisäksi kuntakonsernia koskevaa tavoiteasettelua ja tavoitteiden toteutumista. Arvioinnin perusteena käytetään kunnan talousarvion ja -suunnitelmaan merkittyjä tavoitteita ja niiden toteutumisseurantaa. Tarkastuslautakunnan tulee arvioida konsernijohtoon toiminnan tuloksellisuutta. Tarkastuslautakunnalla tai sen yksittäisellä jäsenellä ei ole oikeutta saada tietoja ja nähtäväkseen asiakirjoja suoraan tytäryhteisön toimielimeltä tai vastuuhenkilöltä. Tarkastuslautakunnan tiedonsaantioikeus rajoittuu konsernijohtoon raportointiin ja kunnan viranomaisten hallussa oleviin asiakirjoihin salassapitosäännösten rajoissa.

Tarkastuslautakunnan tiedonsaantioikeus tytäryhtiöstä on rajoitettu. Konsernijohdolle ei ole asetettu valtuuston tavoitteita eikä ole selkeää menetelmää, millä valtuusto voisi asettaisi tytäryhtiöille velvoittavia tavoitteita. Huomattakoon, että kunnan edustaja tytäryhtiön hallituksessa kantaa päätöksistä henkilökohtaisesti koko omaisuudellaan vastuun.

Nämä seikat määrittävät tarkastuslautakunnan tilan arvioida kuntakonsernin ja tytäryhtiöiden toimintaa.

litin Vuokratalot Oy (omistusosuus 100 %)

Pitkäaikaisessa käytössä säilyvät vuokratalot valokuidun piirissä.

TOTEUTUNUT

Suunnitelma öljylämmityskohteista luopumiseksi hyväksytty yhtiön hallituksessa

Ei hyväksytty, suunnitelma tehty.

Tilikauden voitto 0.36 €

Oma vapaa pääoma tilikauden voiton lisäämisen jälkeen 1 607 111,26

Kausalan Lämpö Oy (omistusosuus 100 %)

Kausalan Kaukolämpö Oy:n kauppa Adven Oy:lle on toimeenpantu ja yhtiö on poistunut kunnan omistuksesta vuoden 2023 aikana. (tavoite)

Yhtiö on jakautunut ja on muodostettu Kausalan Kaukolämpö Oy ja litin Vesihuolto Oy.

Kauppan toimeenpano on viivästynyt, koska kunnanhallituksen päätöksestä on valitettu uudelleen hallintoikeuteen.

Tilikauden tappio 285.219,11

Yhtiön vapaa oma pääoma tappion vähennyksen jälkeen 332.251,35

litin Vesihuolto Oy:n ja Lahti Aquan kanssa on neuvoteltu ja voimaan saatettu konsessiosopimus.

Konsessiosopimuksen puitteissa on toimittu koko toimintavuoden 2023 ajan. Samalla on saatu arvokasta tietoa verkoston kunnosta ja pystytty parantamaan toimintaturvallisuutta ja -varmuutta.

litin Vesihuolto Oy:n toiminnan siirto litin kunnalle valmisteltu toteutuvaksi 1.1.2024.

Ei ollut toteutunut 31.12.2023

litin Jäähalli Oy (omistusosuus 100%)

Yhtiön tulee toimia kannattavasti ilman kunnan lisäpanostusta.

Liikevaihto kasvoi, menojen ylitykseen vaikutti sähkökulujen kasvu 12 500 € ja vuosikorjausten kasvu 7 000 €.

Käyttötalousosa; tavoitteet

Käyttötalousosassa on yhteensä 59 valtuuston hyväksymää tavoitetta. Seuraavaan taulukkoon on koottu toimialoitainen yhteenveto tavoitteista ja niiden toteutumisesta.

Toimiala	tavoitteita	toteutunut	ei toteutunut	osittain	ei raportoitu
Hallintopalvelut	20	12	3	3	2
Kasvu ja oppiminen	10	4	1	1	4
Hyvinvointi	13	8	3	2	
Tekniset palvelut	16	11	4	1	
Yhteensä	59	35	11	6	6

Tavoitteista toteutui 59 % ja osittainen toteutui 12 %. Kasvun ja oppimisen toimialalla valtuuston hyväksymistä tavoitteista 40 % jätettiin raportoimasta.

Samoja tavoitteita esiintyy vuodesta toiseen ja vuoden 2023 kertomuksessa osalla toimialoista oli mukana edellisestä strategiasta johdettuja tavoitteita. Raportoinnista osalla toimialaista toistettiin tavoitteet (tautologiaa).

Työhyvinvoinnin kehittämisen kerrottiin toteutuneen mutta ei kerrottu mitä oli saatu aikaan.

Rakennusjärjestyksen ajantasaistaminen on ollut tavoitteena ainakin vuodesta 2021. Nyt uuden lain voimaantulo 1.1.2025 antaa hyvän syyn lykkäykselle.

Tavoitteiden asetannassa tulee ottaa lähtökohdaksi strategiassa hyväksytyt painopisteet:

Hyvinvoinnin edistäminen, Monipuolinen asuminen, Elinvoiman kasvattaminen, Kuntaimago ja tunnettavuus. Millä tavalla meidän toimialallamme/tulosalueellamme em. painopisteet näkyvät toiminnassamme?

Käyttötalousosa: määrärahat ja tuloarviot

Ainakin vuodesta 2021 lähtien ollut Käyttötalouden toteutuminen (s. 37) kappaleessa.

”Toimialakohtaisten tilinpäätöslukujen ilmoittaminen ei ole kaikilta osin yhtenevä talousarviossa ilmoitetusta tavasta kuntien tilastointiuudistusten vuoksi. Poikkeamat syntyvät sisäisten erien erilaisesta kirjaamisesta. Aiemmin yleishallintoon sisällytetyt mm. palkkahallinnon ja työterveyshuollon kustannukset jaetaan varsinaisen palvelutuotannon kustannuspaikoille.”

Vuoden 2023 kertomuksessa todetaan ”Automaattisen talousraportoinnin johdosta hallinto ja talouspalveluiden kuluja on siirretty sisäisinä erinä toimialoille. Tämä vaikuttaa vertailukelpoisuuteen edellisvuosien tilinpäätöksiin. Kulujen määrä on kirjattu talousarviopoikkeamien osalta toimialojen talousarviovertailuun.”

Kun nämä tilastointiuudistukset ovat olleet käytössä ainakin vuodesta 2021 niin, asia pitää ottaa huomioon jo talousarviota laadittaessa. Suuruudeltaan nämä keskushallinnosta siirrettävät erät ovat noin 750 000 euroa. Kun niitä ei ole otettu mukaan varsinaisessa talousarviossa niin ne olisi tullut käsitellä talousarviomuutoksina vuoden 2023 aikana. Esim. koulutuspalvelujen 505 000 euron ylityksestä 327 000 euroa on sisäisten erien siirtoa.

Koulutuspalvelujen ja varhaiskasvatuksen osalta olisi tullut hakea muutosta/ylitystä määrärahaan.

Sivistyspalvelujen kehittämisohjelman valmistelussa kunnanhallitus 5.6.2023 totesi, että asiasta on tarkoituksenmukaista valmistella erillinen talousarviomuutos, jotta talousarvion rakenne saadaan vuoden 2024 budjetointiin vastaamaan organisaatorakennetta. Samalla tarkennetaan määrärahavaroja em. kohtien osalta.

Erillisiä poimintoja toimintakertomuksesta

Hyviä toteutumista odottavia avauksia ovat vuoden 2023 aikana rakennusluvan saanut teollisen mittaluokan aurinkovoimala, laitetoimitusten aikataulujen puitteissa elävä Perheniemen tuulivoimahanke ja ympäristölupaprosessissa tätä kirjoitettaessa oleva biohiililaitos, jonka ympärille on rakentumassa niin kaukolämmön tuotantoa kuin myös muuta teollisuutta hyödyttävää yhteistyötä. Positiivinen suhtautuminen uusiin avauksiin, innovaatioihin ja toimijoihin luo pohjan elinvoiman kasvattamiselle vaikeinkin aikoina.

Demokratiapalvelut

Tavoite	Toimenpide/Mittari	Raportointi TP2023
Kehitämme kunnan johtamisjärjestelmää ja asetamme selkeät mitattavat tavoitteet kunnan johdolle, konserniyhteisöille ja omistuksiin.	Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden välisen viestinnän parantaminen.	Dynasty 10 asianhallintajärjestelmän käyttöä on laajennettu.

Asetettu tavoite, käytetty Toimenpide/Mittari ja Raportointi TP2023 ovat toisistaan loogisesti irrallisia. Tässä ei ole viitettä onko viestintä parantunut ja onko kuljettu tavoitteen suuntaan vai ei.

Työllisyys

- Pitkäaikaistyöttömyydessä parannus verrattuna vuoteen 2022
- Pitkäaikaistyöttömyyden taso näyttää vakiintuneen yli 2019 tason, mutta alemmas kuin vuosina 2010–2018
- Nuorten työttömyys kasvoi verrattuna 2022, mutta lukumäärä on alempana kuin 2010–2019 keskiarvo

Ilmastotyön edistäminen

Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen varautuminen on monen tekijän summa ja yhteinen päämäärämme. Edellä mainittu Askeleet ilmastonmuutokseen varautumiseen -hanke hulevesiteemalla on osa litin ilmastotyötä. Pienten kuntien ilmastotyö uuteen vauhtiin eli PIKU-hanke päättyi kesällä 2023. Kuntien välinen yhteistyö ilmastotyön saralla sai jatkoa uudella hankkeella, jonka tavoitteena on tuottaa ilmastosuunnitelmat niihin päijäthämäläisiin kuntiin, joissa sitä ei vielä ole.

Kasvun ja oppimisen palvelut

Perheiden mahdollisuus valita yksityinen tai kunnallinen päivähoito on toteutunut

Varhaiskasvatusta toteutettiin lakisääteisesti ja kuntalaispalautteisiin on vastattu ja lisäksi käyty neuvotteluja ja toimintaa arvioitu palautteen perusteella.

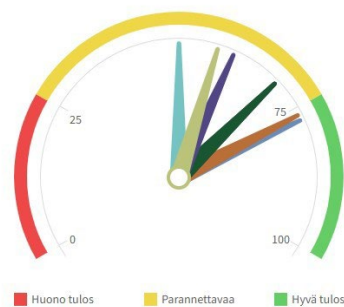
Perusopetuksen laatukriteereiden noudattaminen johtamisessa, iptoiminnassa, kodin ja koulun yhyössä on ollut onnistunutta.

Kriteeristön avaaminen ja mittariston kehittäminen on arvionnin parantamiseksi välttämätöntä

Oppilaat ovat sijoittuneet jatko-opintoihin hyvin.

Oppilaskohtaiset kustannukset ovat hieman nousseet viimeisinä vuosina. Syynä on erityisen tuen tarpeen lisääntyminen

Lukiokoulutus

Lukiokoulutus

- Sitoutuminen
  - Johtaminen
  - Seuranta ja tarveanalyysi
  - Voimavarat
  - Yhteiset käytännöt
  - Osallisuus
  - Muut ydintoiminnot
- Aineisto päivitetty 17.05.2024

Oheinen grafiikka on TEAVisari-tiedon kannasta, jota THL ylläpitää.

Kukin kunta antaa kantaan omat tietonsa itsenäisesti eikä niitä ole keskitetysti oikaistu

Pisteet	Koko maa	Päijät-Hämeen maakunta	litti
Lukiokoulutus	65	64	63
Sitoutuminen	77	71	100
Johtaminen	76	64	39
Seuranta ja tarveanalyysi	69	61	83
Voimavarat	57	50	38
Yhteiset käytännöt	60	57	67
Osallisuus	69	73	76
Muut ydintoiminnot	50	72	40

Tekniset palvelut

Energiankulutusta vähentäviä toimenpiteitä on suunniteltu ja tehty, mm. led-päivityksiä. Energiankulutus on vähentynyt v. 2022 tasosta sähköenergian osalta 4,6 % ja kaukolämmön osalta 4,9 %

Talvihoitokyselyn perusteella asiakastyytyväisyys oli noussut

Kesähoitokyselyn perusteella tyytyväisyys oli laskenut muilta paitsi rantautumispaikkojen ja yleisesti liikuntapaikkojen osalta.

Hyvinvointipalvelut

Tässä arvioinnissa hyvinvointipalveluilla on tavallista suurempi laajuus mm koska

- kyseessä on kunnassa uusi itsenäinen toimiala, joka on lähtenyt energisesti hakemaan muotoaan
- palvelut ovat murroksessa lukuisten yhteistyökumppanien kanssa,
- vaikka mittareiden hakemiseen on löytynyt motivaatiota, yleispätevien mittareiden löytäminen vaatii harkintaa ja testaamista

Poimintoja hyvinvointikertomuksesta

- litin kunnassa aloitti senioriohjaaja 11.4.2023
- Etsivällä nuorisotyöntekijällä yksilö- ja ryhmätapaamisia. Nuoria autettiin mm. opiskelu- tai työpaikan löytämisessä sekä eri palvelujen hankinnassa. Nuoret saivat myös rohkaisua arjenhallinnallisissa ja sosiaalisissa taidoissa
- Nuorisopalvelut ovat pitäneet yhdessä alakoulun kuraattorin ja seurakunnan lapsi- ja perhetyöntekijöiden kanssa oppitunteja Kausalan alakoulun 5.-luokkalaisille tunne-elämätaidoista.
- Koulunuorisotyössä yksilötapaamisten kasvua, sillä kuraattoripalvelut vähensivät hyvinvointialueen raamien mukaisesti.
- Nuokulla järjestettiin yhteistyössä Salpauksen suunhoidon opintolinjan kanssa suun hyvinvoinnin ilta.
- Koulunuorisotyötä yläkoulun lisäksi myös Kausalan alakoululla. Koulunuorisotyöntekijä keskiviikkoisin välitunneilla tapaamassa pääsääntöisesti 5.- ja 6.-luokkalaisia oppilaita.
- Kansalaisopiston kurssien tavoitteena on opiskelijoiden osallisuuden edistäminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen, elinikäinen oppiminen, hyvinvointi sekä aktiivinen osallistuminen yhteiskuntaan. Opetuksessa painottuu kansalaistaitojen kehittäminen, käytännönläheisyys ja kokonaisvaltainen oppiminen, joka tukee opiskelijoiden kasvua ja kehitystä.
- Kirjastolla on järjestetty perhekahvila keväällä joka toinen perjantai sekä joka toinen sunnuntai, Kirjastoauton monitoimipäivät keväällä ja syksyllä, maanantai-iltaisin Haapakimola, Pohjanmäki ja Vuolenkoski
- Vanhus- ja vammaisneuvostossa työstettiin yhteistyössä litin kunnan ikääntyneen väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpidesuunnitelma 2023-2025
- Senioriohjaaja ohjannut jumppatuokioita, sekä osallistunut eläkeläisjärjestöjen tilaisuuksiin muistelukerhon tilaisuuksiin. Vuolenkoskella on vierailut Turinatuovassa.
- Liikuntayhdistysten ja kyläyhdistysten kanssa on järjestetty tapahtumia, ja eri yhdistykset ovat osallistuneet talkoilla liikuntareittihankkeisiin.
- Kuultu yhdistyksiä Kylätalolla ja varattu määräraha pieniin uudistuksiin ennen seuraavan kauden alkua
- Kynnystä kansalaisopiston kurseille osallistumiseen on madallettu opintoseteleillä, joilla on tarjottu kurssialennuksia erityisesti eläkeläisille ja senioreille sekä vähävaraisille. Avustusta voivat käyttää myös työttömät, maahanmuuttajat sekä alhaisen pohjakoulutuksen omaavat.
- Kunnan liikuntapaikat maksuttomia alle 18-vuotiaille
- Liikuntaretkiä, mm Pajulahteen, jossa oppilaat ohjasivat ikäihmisille jumppaa.
- Kehonkoostumusmittauspiste useissa tapahtumissa ja monitoimiautossa.
- Eri puolilla Kausalaa ikäihmisten ulkoilukerhoja

(jatkoa)

- Eri-ikäisten retket/ tapahtumat
- Digineuvontaa kirjastolla keväällä, vertaisohjaajat Kouvolasta, yhteistyössä Kyyti-kirjastojen kanssa
- Ikäihmisille luentoja aiheista: hoitotahto, ravitsemus, aivot ja mielen hyvinvointi, vapaaehtoistoiminta, omaisena muutoksen keskellä sekä perhehoito. Luentoja ovat järjestäneet
- Turvaliivit lapsille varhaiskasvatukseen lahjoituksena
- Perheiden osallistaminen, perheliikunta varhaiskasvatuksessa

Hyvinvointijohtajan lausumaa vuoden 2023 kouluhyvinvointikyselystä

Kouluhyvinvointikyselyyn vastaavat joka toinen vuosi 4.-5. luokkien oppilaat, 8.-9. luokkien oppilaat ja lukioden 1.-2. vuoden opiskelijat sekä ammatillisten oppilaitosten 1.-2. vuoden opiskelijat. Nuorilta kysytään hyvinvoinnista, osallisuudesta ja vapaa-ajasta, terveydestä ja toimintakyvystä, elintavoista, koulunkäynnistä ja opiskelusta, perheestä ja elinoloista, kasvuympäristön turvallisuudesta, sekä palveluista ja avunsaannista.

litissä korona-aikana nuorten hyvinvoinnin tulokset (2021) laskivat merkittävästi verrattuna vuoden 2019 tuloksiin. Uusin tulos (2023) osoittaa, että hyvinvoinnin osalta on yleisesti otettu suuri askel positiiviseen suuntaan lukuun ottamatta yksittäisiä tuloksia.

Vuoden 2023 tulosten mukaan muutokset kouluruokaan on tuonut tulosta. **Ruuan maku ja laatu koettiin hyväksi. ja ruuan menekki menekki on yllättänyt niin, että kouluruokaa on joskus lämmitetty lisää**

Osa lapsista ja nuorista jättää aamupalan syömättä ennen kouluun tuloa. Siksi kokeiltu 6.11.2023 alkaen aamupuuron tarjoamista yläkoulussa. Kokeilun piti kestää 24.11.2023 saakka, mutta jo ensimmäinen viikko kokeilua osoitti sen, että kokeilua jatketaan vuoden loppuun ja nuorilta on tullut toive kokeilun jatkamisesta keväälle 2024.

Vastauksissa näkyi osallisuuden kokemisen lisääntymistä ja kokemusta, että koulussa on kavereita. Suunta on positiivinen nuorten liikkumisessa ja aktiivisessa harrastamisessa.

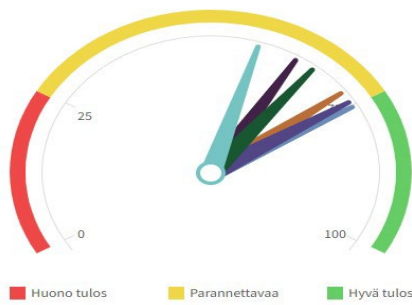
Päihteiden käytössä koettiin joiltakin osin kasvua, mikä seuraa myös valtakunnallisia trendejä esim. **sähkö tupakan käyttö on lisääntynyt eri-ikäisillä nuorilla ja kannabiksen kokeilu lukioikäisillä**

Kouluhyvinvointikyselyn tuloksia päihteiden osalta on käsitelty ja käsitellään päihde- ja mielenterveystyöryhmässä. Päihdevalistusta on myös nuorille suunnattu syksyn 2023 aikana mm. 8. luokkalaisille

Lukiossa nousi esille viihtyvyyteen vaikuttavia henkilökemian ongelmia.

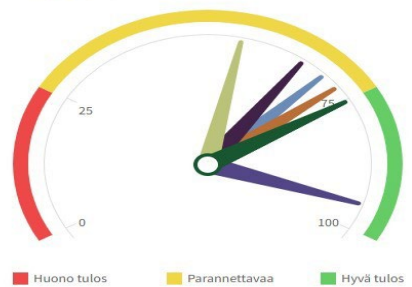
Panostukset hyvinvointiin näkyvät litissä positiivisesti verrattuna Päijät-Hämeen alueeseen. **Monessa asiassa on edetty isoin askelin eteenpäin.**

Kaikki sektorit : litti 2023

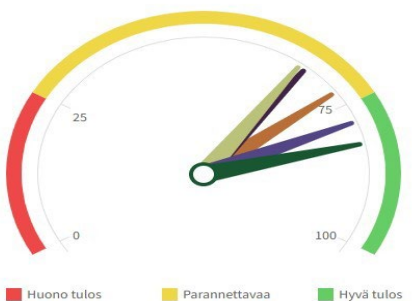
Pisteet	litti	Päijät-Hämeen hyvinvointialue	Koko maa
Kaikki sektorit	68	68	70
Kuntajohto	75	84	83
Perusopetus	72	63	64
Lukiokoulutus	63	64	65
Ammatillinen koulutus	..	60	64
Liikunta	74	77	72
Perusterveydenhuolto	66	66	70
Kulttuuri	57	59	71

Liikunta

Pisteet	Koko maa	Päijät-Hämeen maakunta	litti
Liikunta	72	77	74
Sitoutuminen	69	78	100
Johtaminen	72	73	58
Seuranta ja tarveanalyysi	65	72	57
Voimavarat	55	62	69
Osallisuus	95	100	100
Muut ydintoiminnot	75	77	61

Kulttuuri

Pisteet	Koko maa	Päijät-Hämeen maakunta	litti
Kulttuuri	71	59	57
Sitoutuminen	66	53	56
Johtaminen	72	65	54
Seuranta ja tarveanalyysi	66	31	94
Voimavarat	65	54	35
Osallisuus	78	86	50
Muut ydintoiminnot	82	65	56

TEAvisari

on THL:n ylläpitämä työväline kouluille ja kunnille aikasarjojen, verrokkien, alueiden ja valtakunnallisen tiedon vertailuun.

Johtaminen kuvaa organisointia, vastuun määrittelyä ja toimeenpanoa

Seuranta- ja tarveanalyysi kuvaa seuranta- ja raportointia johtoryhmälle ja luottamushenkilöille.

Voimavarat kuvaavat resurssointia, esim henkilökunnan mitoitusta ja osaamista.

Osallisuus kuvaa asukkaiden mahdollisuutta osallistua kehittämiseen ja arviointiin

Yhteiset käytännöt kertovat onko käytännöistä sovittu

Muut ydintoiminnot ovat hyvinvointia edistäviä ydintoimintoja, jotka jokaisessa organisaatiossa tulisi toteuttaa

litin tuloksissa

perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja liikunnan rakenteet ovat hyvällä tasolla.

Pienehkön kunnan tieto on satunnaisten ilmiöiden rakeistamaa etenkin, jos haetaan monien muuttujien yhteisvaikutusta.

Laajassa käytössä olevan mittarin etuja ovat parhaimmillaan

- verrokkien runsaus
- tulkinnasta kokemusta
- asiantuntemuksella valitut muuttujat

litti: PYLL-indeksi

Kaikki vältettävissä olevat ennaltaehkäiset menetykset (PYLL-indeksi)

Molemmat sukupuolet

Miehet

Naiset

Pahanlaatuiset kasvaimet

Kuljetustapaturmat

Sepelvaltimotauti

Itsemurhat

Aivoverisuonten sairaudet

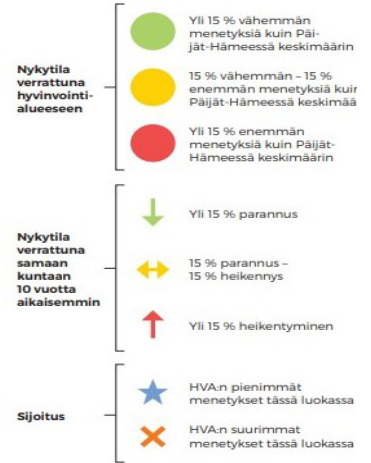
Alkoholikuolemat

Hengityselinten sairaudet

Huumekuolemat

Lähde: FCG

Päijät-Hämeen hyvinvointialue - Hyvinvointiraportti 2022

Kuntakortti - litti

FCG:

"Väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen (HYTE) on nyt hyvinvointialueiden ja kuntien yhteinen tehtävä. Työn on perustuttava sekä hyvinvointialueen että kunnan strategiaan, jotka luovat puitteet yhteisesti tehtävälle HYTE-työlle. Tähän tarvitaan uudenlaista yhdyspintatyötä, kolmannen sektorin osallistamista ja yhteiskunnallista vaikuttamista. Tämän lisäksi tarvitaan luotettavat mittarit ja yhteiset työkalut, koska vain luotettavalla ja mitattavalla tiedolla sekä tutkituilla toimenpiteillä varmistetaan vaikuttava HYTE-työ."

PYLL-indeksin 2022 tulokinnasta litissä:

Kokonaisuutena litin 25 - 80 vuotiaan väestön menetetyt elinvuodet vastaavat Päijät-Hämeen alueen keskiarvoa. 10 vuoden aikana miesten osalta menetykset ovat vähentyneet yli 15%, naisten osalta lisääntyneet yli 15%.

Alaryhmissä tehokkaiden toimenpiteiden painopiste jakautuu eri tavoin kunnan ja alueen välillä.

Paikallisesti painottuvista ryhmistä kuljetustapaturmien ja itsemurhien taso on litissä korkea ja nousussa, alkoholi- ja huumekuolemien määrä suhteellisen matala ja laskussa.

Sairausluokittain tarkasteltuna sepelvaltimotaudin väheneminen kertoo onistuneesta hoidosta ja ennaltaehkäisystä, aivoverisuonisairauksien nousu haastaa tarkastelemaan väestön verenväyryyden kontrollin tehokkuutta, pahanlaatuisten kasvainten muuttumaton keskitaso varhaisstointamisen herkkyyttä.

PYNN-indeksi ohjaa parhaimmillaan tarkastelemaan eritellysti ja realistisesti kunnan ja alueen rajapinnan optimia.

Aitiys- ja lastenneuvolan sekä kouluterveydenhuollon kokonaisuuden arvioon tämä mittari on liian jälkikäteen.

Menetetyt elinvuodet (PYLL = Potential Years of Life Lost) -indeksi

Tietolähde: Tilastokeskus. Laskenta on tehty THL:ssä.

PYLL-indeksi on kansainvälisesti laajalti käytetty mittari, ja se mittaa ennaltaehkäistä kuolleisuutta korostaen nuorella iällä tapahtuvien kuolemantapausten merkitystä.

Tietyn alueen PYLL-indeksi kertoo, kuinka monta elinvuotta menetettäisiin ennaltaehkäisten kuolemien vuoksi sellaisessa kuvitteellisessa väestössä, jossa vallitsisi tarkasteltavan alueen kuolemanvaara jokaisessa ikäryhmässä ja jossa olisi 100 000 alle 80-vuotiasta jakautuneena ikäryhmiin samalla tavalla kuin koko maassa.

Eri alueiden PYLL-lukuja voidaan siis vertailla sekä keskenään että koko maan tasoon ja tarkastella muutoksia.

Kuolleisuutta pidetään yhtenä luotettavimmista väestön terveydentilan osoittimista etenkin kansainvälisissä vertailuissa. PYLL-indeksissä painottuvat erityisesti sellaiset terveyden ja hyvinvoinnin ongelmat, jotka lisäävät kuoleman riskiä nuoremmassa ikäryhmissä.

Lähde: https://www.tervevtemme.fi/kuolleisuuserot/1996-2014/notes/e_pyll-kaikki.htm

Investointiosa

Investointiosassa talonrakennuksen ja julkisen käyttöomaisuuden määrärahojen raportointi on hanketasolla, joka on sisänsä hyvä, mutta sitovuustason yhteenveto puuttuu.

Määrärahan ylityksiä ei ole. Traktorien hankinta tapahtui määrärahan puitteissa.

Paloaseman ja varastonmyyntiä ei ole käsitelty talousarviomuutoksina. Paloaseman myynnillä on ollut myös käyttötalousvaikutuksia.

Kaukolämpöyhtiön myynnin lykkääntyessä valtuusto muutti tuloslaskelmaosassa satunnaisen tulojen tuloerää muttei tehnyt muutosta investointiosassa osakkeiden luovutustuloon.

Talonrakennuksen hankeryhmässä ja irtaimessa omaisuudessa oli paljon pieniä hankkeita, joita ei ollut aloitettu.

Investointiosan määrärahojen/hankkeiden osalta tarkastuslautakunta kaipaa perusteluja. Myös hankkeen kokonaiskustannukset koko hankeajalta tulee esittää.

Tilaselvityksen perusteella on tehty pitemmän ajan talonrakennuksen investointiohjelma. Tämä on hyvä asia. Investointiohjelman rinnalle tarkastuslautakunta odottaa arviota/selvitystä, miten tämä kaikki rahoitetaan. Tarkastuslautakunta on tehnyt oman laskelman investointiohjelman perusteella. Siitä myöhemmin.

Vesi- ja viemärlaitos toiminnan siirto kunnan omaksi toiminnaksi litin Vesihuolto Oy:ltä piti tapahtua vuoden 2023 aikana. Se siirtyi. Taloussuunnitelma vuosilla 2025–2025 ei ole siirrosta mitään määrärahavarauksia, eikä näytä olevan kuluvan vuoden talousarviossakaan.

Julkisen käyttöomaisuudestakin, jonne vesi- ja viemärlaitostoiminta kuuluu, olisi hyvä tehdä alustava tai karkea investointiohjelma kuten talonrakennuksessa on tehty.

TILINPÄÄTÖS:

Sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannusten siirtyminen hyvinvointialueen vastuulle on pienentänyt olennaisesti kunnan tuloja, menoja ja kunnan hallinnan ulkopuolella olevia taloudellisia riskejä.

Kunnan tulos tilikaudelta 2023 on 880 295 euroa. Poistoeron vähennyksenä esitetään kirjattavaksi 69 829 euroa.

litin kunnalla ei ole tilinpäätöksen jälkeen kattamatonta alijäämää siinäkään tapauksessa, että otetaan huomioon osuus Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän palkkaharmonisaatiolaskuun, josta litin laskennallinen osuus on 828 733 €.

Aiempien tilikausien ylijäämä on 7 215 214 €. Tilikauden 2023 ylijäämän kanssa taseeseen tulee ylijäämäksi 8 165 338 €.

Investointiohjelma 2023 – 2030

Valtuuston hyväksymässä talousarviossa on tilaselvityksen perusteella laadittu investointiohjelma 2023 – 2030. Ohjelman laatiminen on hyvä. Tarkastuslautakunta esittää kunnahallitukselle tarkentavan kysymyksen ”kysymyksiä”-osiossa ja laatii oman summittaisen arvionsa:

Investointiohjelman 2023–2030 (milj. euroa, päivitetty Ta 2024 mukaiseksi)

	menot	tulot
Investoinnit	39	
Tulorahoitus		10
omaisuuden myynti		6,5
lainan otto		20
lainojen lyhennys	8	
Kassavarat		10
Yhteensä	47	46,5

Tämän laskelman mukaan lainamäärä 31.12.2030 olisi 17 milj. euroa.

Edellä oleva tarkoittaa, että kassa on miinuksella tai lainaa on otettava enemmän taikka veroja korotettava. Yhden tuloveroprosenttiyksikkökorotus tuo reilun miljoona euroa. Joka tapauksessa investoinnit rahoitetaan viimekädessä maksutuotoilla, veroilla ja valtionosuuksilla.

Tilintarkastajan lausumasta:

Kunnan hallintoa on hoidettu lain ja valtuuston päätösten mukaisesti.

Kunnan sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta on järjestetty asianmukaisesti

Valtionosuuksien perusteista annetut tiedot ovat oikeita.

Kunnan tilinpäätös ja siihen kuuluva konsernitalinpäätös on laadittu tilinpäätöstä koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Tilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot tilikauden tuloksesta, taloudellisesta asemasta, rahoituksesta ja toiminnasta.

Tilintarkastaja esittää tilinpäätöksen hyväksymistä ja vastuuvapauden myöntämistä.

Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan kantaan.

Tarkastuslautakunnan kysymyksiä ja havaintoja kunnanhallitukselle

Kunnanhallitus on vuoden 16.1.2023 talousarvion täytäntöönpano-ohjeissa kirjannut, että maksut ja taksat tulee tarkistaa vähintään kustannuskehitystä vastaavasti. 19.6.2024 kunnanhallituksessa valiokuntien ohjaukset ja kuntalaisilta saatu palaute huomioiden on hinnankorotusesitystä tarkasteltu uudelleen "tiedostaen se, että on ongelmallista, jos kustannuskehitys ja hintataso eriytyvät liikaa ajan kuluessa." Aiemmin kunnanhallitus on määritellyt kolme eri hinnanmuodostuksen ryhmää, mutta eri maksuja ei ole jaettu näihin ryhmiin. Onko taksojen määrittelyssä tarve selkeämpään ohjeistukseen?

Yleinen trendi henkilöstöhallinnossa on ollut työsuhteiden vakinaistaminen. Kasvatus- ja opetuspuolella määräaikaisuudet näyttävät vakiintuneen noin kolmasosaan henkilöstöstä. Tavoitteeksi on lausuttu, että toimialan työpaikat olisivat haluttuja. Määräaikaisuudelle löytyy monenlaisia syitä. Onko vakinaistamiseen määrätietoisesti pyritty?

Koulukeskus Ravilinnan alueelle ja Kausalan alakoulun peruskorjaus ovat kunnan tärkeimmät hankkeet ja ne on ajoitettu investointiohjelman loppupuolelle. Riittäävätkö rahat? Laatiiko kunnanhallitus vuoden 2025 talousarvion yhteyteen investointiohjelman rahoitus selvityksen? Valtuuston hyväksymässä talousarviossa on tilaselvityksen perusteella laadittu investointiohjelma 2023 – 2030. Ohjelman laatiminen on hyvä, mutta ovatko arviot hankkeiden kustannuksista realistiset, kun ei ole hankkeiden laajuutta tiedossa? Ohjelmassa on vain talonrakennushankkeet, ei infrastruktuuri-investointeja.

Strategian arvoista avoimuus unohtuu helposti. Toimielinten päätökset ovat näkyvissä kaksi vuotta. Valiokunnan muistio perustuu usein kahta vuotta vanhempaan kunnanhallituksen tai valtuuston antamaan normiin. Jos se etenee viranhaltijapäätöksenä, muutaman viikon kuluttua asiasta ei ole näkyvissä normia, liitteitä eikä ratkaisua, valiokunnan saamasta suullisesta informaatiosta puhumattakaan. Kunnanhallitukselle otto-oikeuden alaisista viranhaltijapäätöksistä ilmoitetaan vain numero, ei otsikkoa. Hakeeko kunnanhallitus valiokuntatyöskentelyä kehitettäessä tähän punaisen langan näkyvyyttä parantavaa ratkaisua?

Toimintakertomuksessa todetaan, että tilinpäätös ja toimintakertomus on tärkeä tietolähde tarkastuslautakunnan arviointityössä. Valtuusto hyväksyy strategiassa, talousarviossa tai muussa ohjelmassa tavoitteita ja toimintakertomuksessa raportoidaan tavoitteen toteutumisesta. Tarkastuslautakunta kiinnittää kunnanhallituksen huomiota siihen, että useiin tavoitteiden ja raportin välillä ei ole aidosti toimivaa tai oikeaa asiaa osoittavaa mittaria ja raportoitu tulos on useassa tapauksessa väline, jolla tulosta toivotaan syntyvän. Mittaristojen kehittämiseen tulisi panostaa.